

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI**

Ro‘yxatga olindi №: BD60510100-408

2024 - yil “ ___ ” _____

«Tasdiqlayman»

Termiz davlat universiteti

O‘quv ishlari bo‘yicha

prorektori

R.To‘rayev

_____ 2024-y.

Biologiyani o‘qitish metodikasi fanidan

O‘quv dasturi

Bilim sohasi: 500000 - Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta‘lim sohasi: 510000 - Biologiya va turdosh fanlar
Ta‘lim yo‘nalishi: 60510100 - Biologiya (turlar bo‘yicha)

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar	
BUMB408	2024-2025	7	8	
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek		6	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Biologiya o'qitish metodikasi	90	150	240
2.	I. Fanning mazmuni			
	<p>Fanni o'qitishdan maqsadi – talabalarda biologiyani o'qitishning nazariy asoslarini, biologiyani o'qitishning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, o'qitish qonuniyatlari va tamoyillarini o'rgatish xamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi - nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, asosiy biologik predmetlar: botanika, zoologiya, odam va uning salomatligi, umumiy biologiya fanlarini o'zlashtirishni va bular asosida o'qitishning zamonaviy texnologiyalarini, metodik qonunlar, tushunchalar, biologiya o'qitishda metodik jarayonlarning xususiyatini va ahamiyatini ochib berish.</p>			
3	II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)			
	<p>II.1. Fan tarkibidagi quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-mavzu. Biologiyani o'qitish metodikasi faniga kirish</p> <p>Biologiyani o'qitish metodikasi fanining fan sifatidagi o'rni. Biologiyani o'qitish metodikasining ilmiy-tadqiqot metodlari.</p> <p>2-mavzu. Biologik ta'limning roli</p> <p>Biologik ta'limning yutuqlari. Biologik ta'limning politexnik roli. Biologik ta'limning tarbiyaviy roli.</p> <p>3-mavzu. Sharq uyg'onish davri va ta'lim-tarbiya masalalari</p> <p>Uyg'onish davri. Abu Nasr Farobiy, Abu Rayxon Beruniy, Ibn Sino va boshqa kabi olimlarning ta'lim-tarbiya haqidagi qarashlari.</p>			

<p>4-mavzu. Jadidchilik harakatida ta'lim-tarbiya.</p> <p>Jadidchilik harakatida ta'lim-tarbiyaning rivojlaniriganligi. O'zbekistonda Jadidchilik harakati asosida yangi uslubdagi maktablarning ochildishi. O'zbekistondagi asosiy jadidchilar namoyondalarining pedagogic qarashlari.</p> <p>5-mavzu. Biologiya fanlarining strukturasi va biologik tushunchalarni shakllantirish</p> <p>DTS va o'quv dasturlari haqida tushuncha. Biologiya darsliklarining tuzilishi. Darsda qo'llaniladigan talablar. Biologik tushunchalar va ularni rivojlantirish.</p> <p>6-mavzu. Biologiya o'qitish metodlari</p> <p>Metodlar to'g'risida tushunchalar. Metodlarning rivojlanishi va bog'liqligi. Metodlar va metodik uslublar.</p> <p>7-mavzu. Biologiya o'qitishning klassifikatsiyasi</p> <p>Maktablarda biologiya darslarini o'qitishda sinflarga qarab metodlarni klassifikatsiyalash.</p> <p>8-mavzu. Biologiya darslari.</p> <p>Biologiya o'qitishning asosiy formasi. Darsning strukturasi tashkiliy shakllari. Biologiya darslari. Biologiya darslarining tiplari va strukturasi. Biologiyani o'qitishni rejalashtirish. O'quvchi, talabalar bilimni nazorat qilish yo'llari va shakllari. Biologiya o'qitish shakllarining ta'lim-tarbiyaga tasiri.</p> <p>9-mavzu. Amaliy va laboratoriya ishlarni uyushtirish</p> <p>Amaliy va laboratoriya ishlarni uyushtirish. Laboratoriya ishlarni tayyorlash va uyushtirish. O'tkazish metodikasi. Amaliy ishlarni tayyorlashda o'qituvchi tomonidan olib boriladigan ishlar. Laboratoriya mashg'ulotlarining ahamiyati va ularni o'tkazish tartibi.</p> <p>10-mavzu. Biologiyada siftdan tashqari ishlar. Ekskursiyalar</p> <p>Biologiya darslari bo'yicha ekskursiyalarni o'tkazish tartibi. Maktab o'quv-tajriba uchastkasida amaliy mashg'ulotlar bilan o'tkaziladigan darslar. Biologiya darslarida kinodan foydalanish.</p> <p>11-mavzu. Biologiya o'qitishning moddiy bazasi</p> <p>Biologiya o'qitishning moddiy bazasi. Biologiya kabinetini. Uning jixozlanishi. Ko'rgazmali kurslar shakllari va xilma-xilligi. Asosiy o'qitish vositalari: real, belgi va verbal. Qo'shimcha o'qitish vositalari: o'qitish texnik vositalari, laboratoriya jixozlari, ularning tavsifi. Ko'rgazmali qurollar klassifikatsiyasi va tavsifi. Tirik tabiat burchagi va u yerda o'tkaziladigan ishlar. O'quvchilarni faolligi. Tirik tabiat burchagi va tarbiya asoslari. O'quv-tajriba uchastkasi. Uchastkada o'tkaziladigan ishlar.</p>

<p>12-mavzu. Biologiya o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish.</p> <p>Biologiya o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalaridan foydalanish. Aqliy hujum, klaster, davra subhati va boshqa metodlardan foydalanib o'tiladigan darslar..</p> <p>13-mavzu. Biologiyani o'qitishda yangi axborot texnologiyalarini qo'llash.</p> <p>Biologiya darslarida kompyuterdan foydalanib, taqdimotlar ko'rsatib o'tishning o'ziga xos tomonlari.</p> <p>14-mavzu. Maktabda biologiya kursini o'qitishda turli pedagogik texnologiyalardan foydalanish</p> <p>Maktabda pedagogik texnologiyalardan foydalanishda sinffarga qarab, ularning yoshiga munosib metodlardan foydalanish.</p> <p>15-mavzu. Darslarni zamonaviy metodlar bilan o'tkazish.</p> <p>Biologiya darslarini zamonaviy metodlar bilan o'tishda o'quvchilarga tushunari va qiziqarli bo'lishini hisobga olgan holda amalga oshirish.</p>	<p>4</p> <p>III. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar va tavsiyalar</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Ta'lim to'g'risida" gi Qonun. Biologiyadan Davlat ta'lim standarti O'quv dasturi. 2. Maktab biologiya darslari bo'yicha tavsiya qilingan darslik, O'quv-uslubiy qo'llamalarni ko'rib chiqish, va tahlil qilish. Maktab Maktab biologiya fanlari bo'yicha yillik va taqvimiy ish rejalarini tuzish. Darslarni texnologik xaritasini tuzish. 3. Biologiya o'qitishda ta'lim vositalari. Dars jarayonini optimallashtirish va intensivlash uchun texnik vositalardan foydalanish. Targatma material tayyorlash va ular bilan ishlash 4. Botanika fanining (5-sinf) mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 5. Botanika fanining (6-sinf) mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish.
---	---

<ol style="list-style-type: none"> 6. Zoologiya fanining umurtqasizlar bo'yimi mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 7. Zoologiya fanining umurtqalilar bo'yimi mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 8. Odam va uning salomatligi fanining skelet-tayanch, ovqat hazm qilish va gon aylanish sistemalarining mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 9. Odam va uning salomatligi fanining nafas olish, ayirish va ko'payish sistemalarining mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 10. Biologiya (9-sinf) fanining sitologiya bo'yimining mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 11. Biologiya (9-sinf) fanining ekologiya bo'yimining mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 12. Biologiya (10-sinf) fanining evolyutsion ta'limot bo'yimining mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 13. Biologiya (10-sinf) fanining genetika va seleksiya bo'yimining mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 14. Biologiya (11-sinf) fanining biopolymer va moddalar almashinuvi bo'yimining mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 15. Biologiya (11-sinf) fanining Biosfera va biotexnologiya bo'yimining mavzulari bo'yicha darslarni o'tkazish. Darslarni kuzatish va tahlil etish. 	<p>5</p> <p>IV. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar</p> <p>Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uzluksez ta'lim tizimida biologiya fanlarini o'qitishda oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim muassasalari pedagoglariga qo'yiladigan talablar 2. Talabalarda vatandarparvarlik, milliy g'urur va o'z-o'zini anglash, xalq tarixiga, madaniyatiga va an'analarga va kasbiga hurmat hissiyotlarini shakllantirish 3. Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limda ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy qilish
---	--

<ol style="list-style-type: none"> 4. Chet el o'ra va oliy ta'lim tajribalarini o'rganish 5. O'quvchi, talabalarining bilimlarini holisona baholash reyting nazorat tizimi. Yozma test, og'zaki nazoratlardan foydalanish samaradorligi 6. O'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirishda uslubiy ta'minotning roli 7. O'quv maqsadida yaratilgan ishlanmalarining metodologiyasi 8. Metodik tarbiyaviy jarayonni shakllantirishda metodik ta'minlanganlik roli 9. Ta'lim maqsadida yaratilgan botanika mavzularini metodologik qayta ishlanishi 10. Ta'lim maqsadida yaratilgan zoologiya mavzularini metodologik qayta ishlanishi 11. Ta'lim maqsadida yaratilgan Odam va uning salomatligi mavzularini metodologik qayta ishlanishi 12. Ta'lim maqsadida yaratilgan umumiy biologiya mavzularini metodologik qayta ishlanishi 13. Ta'lim turlari: an'anaviy 14. Ta'lim turlari: noan'anaviy 15. Innovatsion ta'lim texnologiyalari 	<p>6</p> <p>V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar bo'yicha ko'rsatma hamda tavsiyalar</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Maktab o'quv rejasidagi biologic ta'limning o'ziga xos tomonlari 2. Amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish 3. Maktab tajriba uchaskalarida sinfdan tashqari ishlarni rejalashtirish yo'llari 4. Ilg'or novator-pedagoglarning ish tajribasini o'rganish. 5. Ta'lim to'g'risidagi davlat qonunlarini va ko'rsatmalarini o'rganish. 6. Biologiya darslarida noan'anaviy usullarni qo'llash metodologiyasi. 7. Texnik vositalardan foydalanish. 8. No'an'anaviy va muammoli darslar. 9. Biologiya tushunchalarini rivojlantirish nazariyasi. 10. Biologiya tushunchalar va ularning klassifikatsiyasi.
---	---

<ol style="list-style-type: none"> 11. Biologiya kabinet. Uning jihazlanishi 12. Botanika darslarini 5 – sinflarda o'qitilishi 13. Tabiiy fanlarni 6 – sinflarda o'qitilishi 14. Uy vazifalari, ularning hajmi, qo'yiladigan talablar 15. Biologiya fanidan ommaviy tadbirlar o'tkazish 16. Ekologiyadan ommaviy tadbirlar o'tkazish. 17. “Qushlar” bayramini o'tkazish 18. “Gullar” bayramini o'tkazish 19. “OITS ga qarshi kurash” tadbir o'tkazish 20. Guruhli ishlar. Biologiya to'garagining ishini yo'lga qo'yish 21. Abu Nasr Forobiyning ta'lim - tarbiyaga qarashlar. 22. Abdulla Avloniy zamonida ta'lim - tarbiyaga qarashlar. 23. Biologik bilimlarning shaxs kamolotidagi ahamiyati. 24. O'quvchilar tabiat muhofazasiga o'qitish. 25. Yozma test variantlaridan foydalanish, samaradorligi. 26. O'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirishda uslubiy ta'minot roli. 27. O'quv maqsadida yaratilgan ishlanmalarining metodikasi. 28. Yangi mashg'ulotini o'tishdagi yangi usullar. 29. 8 – sinfda “Nafas organlari” mavzusining o'qitilishi. 30. Biologiya fanidan 7 – sinflarda “Qushlarning nerv sistemasi” mavzusini o'tkazish metodikasi. 31. Biologiya fanidan 7 – sinflarda “Tirik organizmlarni o'z-o'zini boshqarish” mavzusini o'tkazish metodikasi. 32. Biologiya fanidan 7 – sinflarda “Umurtqali hayvonlarning xilma-xilligi” mavzusini o'tkazish metodikasi. 33. Biologiya fanidan 8– sinflarda “Nerv sistemasi” mavzusini o'tkazish metodikasi.

7	<p>34. Biologiya fanidan 9 – sinfda “Organik olam” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>35. Biologiya fanidan 9 – sinfda “Hujayraning ko‘payishi” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>36. Biologiya fanidan 9 – sinfda “Jinsiy ko‘payish” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>37. Biologiya fanidan 10 – sinfda “Ontogenez-Tirik organizmlarning individual rivojlanishi” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>38. Biologiya fanidan 10 – sinfda “Evolutsion g‘oyalarning paydo bo‘lishi” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>39. Biologiya fanidan 11 – sinfda “Organizmlarning yashash muhiti. Suv muhiti” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>40. Biologiya fanidan 11 – sinfda “Namlik ekologik omil sifatida” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>41. Biologiya fanidan 11 – sinfda “Inson ekologiyasi” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>42. Biologiya fanidan 11 – sinfda “Hayvonlarning qon aylanish organlari evolyutsiyasi” mavzusini dars ishlammasi.</p> <p>43. Ilg‘or novator-pedagoglarni ish tajribalarini o‘rganish</p> <p>44. Biologiya darslarida noan’anaviy usullarini qo‘llash metodologiyasi. Texnik vositalardan foydalanish.</p> <p>45. Vegetativ organlar metamorfozini o‘rganish mazusida amaliy mashg‘ulot o‘tkazish</p> <p>46. O‘simliklarda sodir bo‘ladigan fototropizm, fotomastiya hodisalarini kuzatish mavzusida tajriba darsini tashkili etish</p> <p>47. Uruk‘li o‘simliklarni hayot siklini o‘rganish mavzusida amaliy mashg‘ulot o‘tkazish tartibi</p> <p>48. Barglarda suv bug‘latish jarayoni mavzusida laboratoriya mashg‘ulotini o‘tkazish tartibi</p> <p>49. Ta’lim to‘g‘risidagi davlat qonunlarini va ko‘rsatmalarini o‘rganish</p> <p>50. Biologiya va ekologiyadan ommaviy tadbir o‘tkazish.</p>
	<p>VI. Fan o‘qitishidan kutiladigan natijalar (shakllanadigan kompetensiyalar)</p>

	<p>Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • O‘qitishning metodik bilim asoslari, o‘qitishning zamonaviy texnologiyalari, biologiyani o‘qitishda metodik jarayonlar bosqichlari to‘g‘risida tasavvur va bilim ega bo‘lishi; • Biologiyani o‘qitish metodikasi asoslarini, metodik qonunlar tushunchalar, biologiya o‘qitishda metodik jarayonlarning xususiyatlarini bilish va ulardan foydalanish ko‘nikmalariga ega bo‘lish; Talaba biologiyani o‘qitishda metodik hodisa va jarayonlarni tahlil qilish usullarini qo‘llash, biologiyani o‘qitish metodikasida muammolar bo‘yicha yechimlar qilish malakasiga ega bo‘lish kerak.
8	<p>VII. Ta’lim texnologiyalari va metodlari (Educational technologies and) methods:</p> <p>ma’ruzalar; interfaol keys-stadlar; seminarlar (mantiqiy fikrlash va savol-javoblar) kichik guruh bo‘lib ishlash; taqdimotlarni qilish; individual loyihalar; jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.</p>
9	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar (Requirements for obtaining loans):</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishini topshirish.</p>
10	<p>IX. Talabalar birlimini kredit-baholash tizimi asosida nazorat qilish jadvali va baholash mezonlari (Assessments)</p> <p>Biologiya o‘qitish metodikasi faniga ta’lim yo‘nalishida 30 soat ma’ruza, 30 soat amaliy va 30 soat seminar va 150 soat mustaqil ta’lim aqratilgan. Universitet nizomi bo‘yicha bu 240 soat yulkama hajmiga 8 kredit beriladi. Nemis dasturidagi kredit baholash tizimidagi 100 ball, o‘zlashtirish chegarasi esa 60 foizdir. Joriy va oraliq nazoratda talaba jami 50 ball to‘plashi mumkin. Talaba yakuniy nazoratda esa 50 ball to‘rlaydi.</p>
11	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <p>1. S.X.Sulliyeva, O.G.Zokirov. Biologiya o‘qitish metodikasi. Toshkent 2020y. 2. Э.Н.Абдуллаев, А.Б.Хамидов. Методика преподавания биологии. Самарканд 2020. 3. Избасарова Р.Ш. Теория и методика преподавания биологии, Алматы 2016 4. Калинова Г.С., Кумченко В.С., Настольная книга учителя биологии. –</p>

M., 2002

Qo'shimcha adabiyotlar

5. Mirziyoyev, Sh.M. Buyuk kelajegimizni mard va oliyanob xalqimiz bilan birga quraniz. - T. Uzbekiston, 2017, 488-b.
6. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish" chora tadbirlari to'g'risidagi 2019-yil 11-iyuldagi PQ-4395-sonli qarori
7. Azizxojaeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent, 2006 y.
8. Yu.J.O.Tolipova. Pedagogik texnologiyalar-do'stona muhit yaratish omili. Yunisefning O'zbekistondagi vakolatxonasi. Toshkent, 2005.

Internet saytlari:

9. www.gov.uz- O'zbekiston Respublikasi hukumat portal
10. www.lex.uz- O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi
1. www.Referat.Ru
2. www.Bankreferatov.Com
3. www.nature.uz
4. www.pedagog.uz

12	Termiz davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan. TerDU Kengashining 2024-yil "26" - iyundagi 11-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.
13	Fan/modul uchun masuli: S.X.Suliyeva – TerDU, Botanika kafedasi dotsenti, qishloq xo'jalik fanlari nomzodi.
14	Taqrizchilar: X.B.Norbo'tayev – Termiz pedagogika instituti Boshlang'ich ta'lim fakulteti dekani, pedagogika fanlari doktori, dotsent. K.Eshnazarov – Zoologiya kafedasi dotsenti.